

ΚΥΨΕΛΗ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΑΡΧΙΜ. ΧΡΙΣΤ. ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ

15

ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΕ!...

Α΄.

★ ΑΝΩ ΓΛΥΦΑΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1961 ★

Η «Κ Υ Ψ Ε Λ Η» Μ Α Σ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΙΣΟΔΩ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1961
ΕΥΧΕΤΑΙ ΥΜΙΝ ΠΑΣΑΝ ΑΠΟ
ΘΕΟΥ ΕΥΛΟΓΙΑΝ

Τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου

ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΕ!....

Ποιὸς θὰ ρίξῃ στὸ κεφάλι μου νερό, καὶ ποιὸς θὰ κάμῃ τὰ μάτια μου βρύσι γιὰ δάκρυα; Ταιριάζει τώρα καλλίτερα, σ' ἐμένα πολὺ περισσότερο, νὰ εἰπωθοῦν αὐτὰ τὰ λόγια παρὰ στὸν Προφήτη τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Γιατὶ μολονότι δὲν ἔχω νὰ πενθήσω πολλὰς πόλεις ποὺ κατεστράφησαν, ἢ ὁλόκληρα ἔθνη, ὅμως ἔχω νὰ χύσω δάκρυα γιὰ μιὰ ψυχή, ποὺ εἶναι ἀνταξία, ἢ μᾶλλον, πολὺ τιμιωτέρα ἀπὸ τὶς ψυχὲς χιλιάδων εἰδωλολατρῶν. Καὶ δὲν θὰ εἶχα ἄδικο νὰ τονίσω, πὼς εἶναι πολιτιμώτερος ἕνας ποὺ ἐφαρμόζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ μύριοι παράνομοι. Ἑπομένως σὺ πρὶν γκρεμισθῇς ἦσουν καλλίτερος ἀπὸ μυριάδας Ἰουδαίους. Ἔτσι ποὺ σκέπτομαι δὲν θὰ βρισκόταν κανεὶς νὰ μὲ κατηγορήσῃ, ἐὰν κλείσω περισσοτέρους θρήνους στὸ γράμμα μου αὐτό, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν γραφῆ στὸ προφητικὸ βιβλίο τοῦ Ἱερεμίου, καὶ ἐὰν φωναχτὰ ἐκδηλώσω τὸν ψυχικό μου πόνο γιὰ τὴν πτῶσι σου. Γιατὶ δὲν πενθῶ τὸ ἰσοπέδωμα καὶ τὸ ὄργωμα μιᾶς οἱασδήποτε πόλεως, οὔτε καὶ λαὸ ποὺ ᾐχμαλωτίσθη ἀπὸ παρανόμους, ἀλλὰ μιᾶς ἱερᾶς ψυχῆς τὴν ἐρήμωσι, ἑνὸς Χριστοφόρου Ναοῦ τὸ γκρέμισμα καὶ τὸν ἀφανισμό. Γιατὶ ἔρχεται τὸ ἐρώτημα στὰ χείλη μου: αὐτὴν τὴν ὀμορφιὰ ποὺ κοσμοῦσε ἄλλοτε τὴ διάνοιά σου, ὀμορφιὰ ποὺ τὴν ἔκαμε στάχτη τώρα ὁ Διάβολος, ἂν κανεὶς τὴν ἐγνώριζε, τότε ποὺ ἄστραφτε μὲ τὶς οὐράνιές της σκέψεις, ἄραγε δὲν θὰ θρηνοῦσε βαθειὰ ὅπως ὁ Προφήτης ἐκεῖνος ὅταν ἄκουγε πὼς βαρβαρικὰ χέρια ἐμόλυναν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, πὼς ἔβαλαν ἐκεῖ φωτιὰ καὶ τἄκαψαν

Ἡ ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευομένη μελέτη τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου εὑρίσκεται εἰς δύο ἐπιστολὰς του πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα. Τὴν παροῦσαν μελέτην διακρίνει ἡ ἀπέραντος στοργὴ τοῦ Ἱεροῦ Πατρὸς πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα μοναχόν, ἡ δύναμις τῆς ἐπιχειρηματολογίας του, ὁ πλοῦτος τῶν πειστικῶν παραδειγμάτων μὲ κέντρον τὴν ἐλπίδα τοῦ σωσμοῦ. Ὁσονδήποτε σκληρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ καρδία ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινηθῇ καὶ νὰ μὴ δακρύσῃ. Παρακολουθήσατέ την, λοιπόν, μὲ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἁρμόζει καὶ θὰ δικαιώσετε τὴν «Κυψέλην» ποὺ σᾶς προσφέρῃ τὴν μελέτην αὐτὴν ὡς δῶρον τοῦ 1961.

ὅλα, καὶ τὰ Χερουβίμ, καὶ τὴν Κιβωτόν, καὶ τὸ Ἱλαστήριον, τὰς λιθίνας πλάκας, τὴν χρυσῆ στάμνα; Αὐτὴ ἡ συμφορά, ναί, αὐτή, εἶναι πικροτέρα ἐκείνης τῆς συμφορᾶς τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, ὅσῳ πολὺ ἀνώτερα σὲ ἀξία ἀπὸ ἐκεῖνα εἶναι τὰ σύμβολα ποὺ ἐτυπώθηκαν στὴν ψυχή σου. Αὐτὸς ὁ ναὸς ἦτο ἁγιώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον, γιατὶ δὲν λαμποκοποῦσε ἀπὸ χρυσάφι ἢ ἀσῆμι ἀλλὰ μὲ τὴν ἀκτινοβολοῦσαν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἀντὶ τῆς Κιβωτοῦ καὶ τῶν Χερουβίμ, εἶχε ὁλόκληρη τὴν Ἁγία Τριάδα μέσα του. Τώρα, ὅμως, ὄχι. Ὁ ναὸς πιὰ τῆς ψυχῆς σου ἐρήμαξε καὶ ἀπεγυμνώθη τελείως ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκείνη ὀμορφιὰ καὶ τοῦ ὡραίου του περιεχομένου, γιατὶ τοῦ ἀφῃρέθη ὁ θεῖος καὶ ἀνείπωτος στολισμός, ἀφ᾽ ἑνός, ἀλλὰ καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ἔμεινεν ἐντελῶς ἀνασφάλιστος καὶ χωρὶς φύλακα. Καὶ δὲν ἔμεινε στὸν ναὸν αὐτὸν τῆς ψυχῆς σου τίποτε στὴ θέσι του· οὔτε θύρα, οὔτε κλειδωνιά. Ὅλα βρίσκονται στὴ διάθεσι τῶν ψυχοφθόρων καὶ αἰσχρῶν λογισμῶν. Ἔτσι κανεὶς δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ταπεινοὺς λογισμοὺς τῆς ἀλαζονείας, τῆς πορνείας, τῆς φιλαργυρίας, ἢ κι᾽ ἀκόμη βρωμερώτερους, ἂν ἤθελαν νὰ τρυπώσουν ἐκεῖ. Πρίν, ὅπως ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀπάτητος ἀπὸ ὅλα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τ᾽ ἀκάθαρτα, καὶ ἡ δική σου ἡ ψυχὴ διατηροῦσε τὴν καθαρότητά της κι᾽ ἔμεινε ἀμόλυντη.

Πῶς μπορῶ νὰ πιστέψω σ᾽ ὅσα μαθαίνω ἀπὸ μερικοὺς ποὺ βλέπουν τώρα αὐτὴν τὴν ἐρήμωσι καὶ τὴν καταστροφή; Νὰ γιατὶ χτυπιέμαι γιὰ τὴ συμφορά σου καὶ πενθῶ, καὶ θὰ θρηνῶ, μέχρις ὅτου σὲ ξαναϊδῶ στὴν πρώτη σου ἐκείνη λαμπρότητα. Κι᾽ ἂν φαίνεται πὼς εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦτο ἀδύνατον, γιὰ τὸ Θεὸ ὅμως εἶναι ὅλα δυνατά. Αὐτὸς εἶναι Ἐκεῖνος ποὺ ὑψώνει ἀπ᾽ τὴν ταπείνωσί του τὸ φτωχό· Αὐτὸς εἶναι Ἐκεῖνος ποὺ τραβάει ἔξω ἀπὸ τὴ δυστυχία του τὸν τελείως κατεστραμμένο καὶ τὸν φέρνει στὴ σειρὰ ποὺ κάθονται οἱ Ἄρχοντες τοῦ τόπου του. Αὐτὸς εἶναι Ἐκεῖνος ποὺ γεμίζει τὸ ἔρημο σπίτι μιᾶς στείρας καὶ κάνει τὴ μητέρα νὰ εἶναι χαρούμενη γιὰ τὰ παιδιά της. Μή, λοιπόν, καὶ σὺ ἀπελπισθῇς γιὰ τὴ θαυματουργικὴ σου μεταβολὴ στὸ καλλίτερο. Γιατί, ἐὰν ὁ Διάβολος τὰ κατάφερε τόσο καλά, ὥστε νὰ σὲ γκρεμίσῃ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς ποὺ βρισκόσουνα καὶ νὰ σὲ φέρῃ στὸ τελευταῖο στάδιο τῆς κακίας, μὴ λησμονεῖς πὼς ὁ Θεὸς μὲ τὴ δύναμί Του θὰ σὲ φέρῃ καὶ πάλι στὴν πρώτη σου ἐκείνη ξαστεριά. Καὶ δὲν θὰ σὲ ἀνεβάσῃ μονάχα σ᾽ αὐτὸ τὸ ἠθικὸ σκαλοπάτι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔπεσες

ἀλλὰ θὰ σὲ κάμῃ καὶ πιὸ πολὺ εὐτυχῆ. Μονάχα πρόσεξε, νὰ μὴν ἀπογοητευθῇς, νὰ μὴ χάσῃς τὶς καλές σου ἐλπίδες, μὴ πάθῃς ὅ,τι καὶ οἱ ἄπιστοι. Γιατὶ ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ πέσῃ κανεὶς σὲ ἀπελπισία δὲν προέρχεται ἀπὸ τὰ πολλὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀπιστία τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὴν ἄρνησι. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σολομὼν δὲν εἶπε ἁπλῶς μόνον πῶς ἕνας ποὺ θὰ πέσῃ σὲ βαθὺ λάκκο κακῶν, αὐτὸς ἀπογοητεύεται, ἀλλ' ὁ ἄπιστος, ὁ ἀσεβής. Τῶν ἀπίστων καὶ τῶν ἀσεβῶν εἶναι προίκα αὐτὸ τὸ φαινόμενο τῆς ἀπελπισίας, ὅταν φθάσουν σὲ ἀκρότατο ἠθικὸ ξεπεσμό. Καὶ ἡ ἀπιστία εἶναι ἐκείνη ποὺ δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ ξαναγυρίσουν ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ἐγκρεμίστηκαν. Αὐτὸς ὁ σατανικὸς λογισμὸς σὰν ἕνας βαρὺς ξυλόκορμος κάθεται στὸν αὐχένα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν πιέζει δυνατὰ νὰ σκύβῃ πρὸς τὰ κάτω, ἐμποδίζοντας αὐτὴν νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια ἐπάνω ποὺ βρίσκεται ὁ Κύριός της. Καὶ γιὰ νὰ συντριβῇ αὐτὸ τὸ ξύλο, χρειάζεται χειροδύναμος καὶ καλοδεμένος ἄνδρας πού, συνέχεια, θὰ διώξῃ μακρυὰ τὸν ἐπιτεθέντα θανάσιμον ἐχθρόν, ἐπαναλαμβάνοντας τὰ λόγια τοῦ Προφήτου: «Ὡς γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως.» Εἶναι πράγματι αὐτὰ τὰ διδάγματα θεῖα καὶ ἀλήθειες τῆς πιὸ δυνατῆς φιλοσοφίας. Ἐγεμίσαμε, λέγει, ἀπὸ ἐξευτελισμούς, καὶ ἀμέτρητα ὑποφέραμε κακά. Ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ παύσουμε νὰ καρφώνουμε τὰ μάτια μας ἐπάνω ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται ὁ Θεός, καὶ δὲν θὰ παύσουμε τὴν προσευχή μας μέχρις ὅτου λάβουμε αὐτὸ ποὺ Τοῦ ζητοῦμε. Αὐτὰ τὰ λόγια, εἶναι λόγια μιᾶς ψυχῆς μὲ ἠθικὴν ἀνδρεία ποὺ δείχνει πὼς δὲν ἀπογοητεύεται, δὲν μαραίνεται γιὰ τὴν πολλότητα τῶν τόσων κακῶν ποὺ τὴν κρατοῦν δεμένην, οὔτε καὶ ἐγκαταλείπει τὴν προσευχή, ὅταν, παρὰ τὴν πυκνότητά της, δὲν φαίνεται νὰ γίνεται εἰσακουστὴ πάντοτε, πρὸς ὄφελος τῶν προσευχομένων· ἀλλ' ἐπιμένει, μέχρις ὅτου ἐλεηθῇ ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅπως ἀναφέρει ὁ μακάριος Δαυίδ.

Ὁ Διάβολος ἔχει τὸ σκοπό του ὅταν ἁπλώνῃ στὸ μυαλό μας λογισμοὺς ἀπογοητεύσεως, ἐπιδιώκει νὰ κόψῃ τὴν ἐλπίδα ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε στὸ Θεό, αὐτὴν ποὺ εἶναι μιὰ ἀσφαλὴς ἄγκυρα, ἕνα κεφάλαιο στὴ ζωή μας, αὐτὴ ποὺ μᾶς παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μᾶς φέρνει στὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὸν οὐρανό, ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται ἡ σωτηρία τῶν χαμένων ψυχῶν. «Τῇ γὰρ ἐλπίδι, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἐσώθημεν.» Γιατὶ αὐτή, ναί, αὐτή, σὰν μιὰ δυνατὴ ἁ-

λυσίδα, κρεμασμένη ἀπ' τὸν οὐρανό, κρατεῖ δεμένες ἐκεῖ τὶς ψυχές μας, καὶ σιγὰ-σιγὰ τραβᾶ πρὸς τὰ ἐπάνω ἐκείνους ποὺ δυνατὰ εἶναι πιασμένοι ἀπ' αὐτή, καὶ τοὺς ὑψώνει ὑπεράνω τῶν θλιβερῶν τῆς ζωῆς. Ἂν λοιπόν, ἕνας κουρασθῆ κι' ἀφίση τὴν ἱερὴ αὐτὴ ἄγκυρα, ἀμέσως θὰ καταπέση καὶ θὰ βυθισθῆ στὴν ἄβυσσο τῆς κακίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς γνωρίζει ὁ πονηρός, καί, μόλις ἀντιληφθῆ πὼς ἀρχίζει ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως γιὰ τὰς ἁμαρτωλὰς πράξεις, ἀμέσως παρεμβάλλεται μὲ τὸ λογισμὸ τῆς ἀπογοητεύσεως ποὺ εἶναι καὶ βαρύτερος ἀπὸ μολύβι. Ὅταν θὰ θελήσουμε νὰ τὸν ἀνεχθοῦμε, τότε αὐτὸ τὸ προστιθέμενον βάρος, θὰ κόψη τὴν ἀλυσίδα ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἴμεθα πιασμένοι, καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν θὰ πέσωμε στὸ βάθος τῶν κακῶν, ὅπου καὶ σὺ βρίσκεσαι τώρα, γιατὶ ἀφῆκες τὶς ἐντολὲς τοῦ Πρᾴου καὶ Ταπεινοῦ Κυρίου μας, γιὰ νὰ ἐφαρμόσῃς τοῦ σκληροῦ καὶ κακούργου ἀλύγιστου ἐκείνου ἐχθροῦ τῆς ψυχικῆς μας σωτηρίας τὶς προσταγές. Τοῦτο, γιατὶ ἐπὶ πλέον, ἔσπασες αὐτὸν τὸν ὠφέλιμο πνευματικὸ ζυγό, καὶ πέταξες αὐτὸ τὸ ἐλαφρὸ φορτίο ποὺ σοῦ ἔδωσεν ὁ Κύριος, κι' ἐπροτίμησες νὰ κλειδωθῆς μ' ἐκεῖνα τὰ σατανικὰ σίδερα καὶ νὰ περάσῃς τὴ μυλόπετρα στὸ λαιμό σου. Λοιπόν, ποῦ μπορεῖς νὰ σταθῆς μ' αὐτὸν τώρα τὸν καταποντισμὸ τῆς ἀθλίας σου ψυχῆς, τὴ στιγμὴ ποὺ σ' ἐπῆρε ὁ κατήφορος χωρὶς σταματημό, κι' αὐτὸ σοῦ ἔγινε ἀνάγκη; Καὶ ἡ μὲν γνωστὴ γυναῖκα τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ εὑρῆκε τὴ χαμένη της δραχμὴ ἐκάλεσε, στὴν εὕρεσί της, τοὺς γείτονας μὲ χαρὰ γιὰ νὰ χαροῦν κι' αὐτοὶ μαζί της: «Δῶστε μου συγχαρητήρια» τοὺς εἶπεν. Ἐγὼ θὰ καλέσω ὅλους τοὺς δικούς μου καὶ τοὺς δικούς σου τώρα γιὰ νὰ τοὺς εἰπῶ, ὄχι «συγχαρῆτε με», ἀλλὰ δῶστε μου συλλυπητήρια, καὶ ἐλᾶτε νὰ κλαύσετε καὶ νὰ σκούξετε μαζί μας, καὶ νὰ εἰποῦμε: Ἐπάθαμε μεγάλη ζημιά! Δὲν ἐχάσαμε χρυσᾶ καὶ μεγάλης ἀξίας νομίσματα· δὲν ἐχάσαμε πολύτιμα πετράδια· εἴδαμε νὰ βυθίζεται στὴ θάλασσα τῆς ἀπωλείας ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας ποὺ κολυμπούσαμε μαζὶ στὴ μεγάλη καὶ πλατειὰ θάλασσα τῆς παρθενικῆς ζωῆς, καὶ ποὺ ἦταν ὅλων τῶν χρυσῶν νομισμάτων καὶ τῶν πολυτίμων πετραδιῶν πολυτιμώτερος.

Ἀλλ' ἂν, παρὰ τὸν σπαραγμό μου αὐτόν, θ' ἀπεπειρᾶτο κανεὶς νὰ μοῦ ἀπαγορεύσῃ νὰ θρηνῶ, θὰ χρησιμοποιοῦσα τὰ λόγια τοῦ Προφήτου: Ἀφῆστε με νὰ κλάψω πικρά· μὴ μὲ πιέζετε ἐμποδίζοντάς με νὰ ἱκετεύω. Δὲν βρίσκομαι σὲ θλῖψι τώρα ποὺ ξεπερνᾶ τὸ μέτρο τῶν θρήνων καὶ ὁδηγεῖ στὴν κατάκρισι. Τὸ πέν-

θος μου εἶναι τέτοιο γιὰ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ᾐσθάνετο ντροπή, ἔστω κι᾿ ἂν ἦταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἢ ὁ Ἀπ. Πέτρος. Κι᾿ αὐτοὶ προκειμένου νὰ σώσουν ἄνθρωπο μὲ τὶς θερμὲς προσευχές των καὶ θὰ ἔκλαιγαν καὶ θὰ ἐπενθοῦσαν. Βεβαίως· ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ θρηνήσῃ ἔτσι κανεὶς τὸ εἶδος τοῦ θανάτου ποὺ εἶναι κοινὸς γιὰ ὅλους μας, εὐλόγως νὰ κατηγορηθῇ γιὰ τὴν πολλὴ μικροψυχία του· ὅταν ὅμως μπροστά σου ἔχῃς ὄχι νεκρὸ σῶμα ἀλλὰ νεκρὴ ψυχή, μὲ χίλιες δυὸ πληγές, ψυχὴ ποὺ καὶ νεκρὴ ἀκόμη δείχνει τὴν πρώτη της πνευματικότητα καὶ τὴ φρεσκάδα, καὶ τὴ σβυσμένη της, τώρα, ὀμορφιά, ποιός, τόσο σκληρὸς καὶ ἄπονος θὰ εὑρίσκετο, πού, ἀντὶ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ ὀδύρεται, θὰ τῆς ἀπηύθυνε λόγια ἁπλῆς παρηγοριᾶς; Ὅπως σ᾿ ἐκείνη τὴν περίπτωσι τὸ νὰ μὴ πενθῇ κανεὶς κατὰ τέτοιον τρόπο φανερώνει πῶς ἔχει πνεῦμα χριστιανικῶς ὥριμο, ἔτσι κι᾿ ἐδῶ, ὅταν πενθῇ γιὰ τὸ χαμὸ μιᾶς ψυχῆς. Ἐκεῖνος ποὺ ἔφθασε στὸν οὐρανό, ἐκεῖνος ποὺ περιφρονοῦσε τὶς ματαιότητες τοῦ κόσμου, ἐκεῖνος ποὺ ἔβλεπε τὰ σωματικὰ κάλλη σὰν λιθάρια, τὸ χρυσάφι σὰν τὴ λάσπη, καὶ ἀπεστρέφετο τὶς κοσμικὲς ἡδονὲς ὅπως τὸ βόρβορο, αὐτὸς καταληφθεὶς ἀπὸ ἕνα πυρετὸ ἄτοπης ἐπιθυμίας, κατέστρεψε καὶ τὴν ὑγεία του, καὶ τὴ φυσικὴ δύναμί του, καὶ ὅλη του τὴν ὀμορφιὰ καὶ ἔγινε δοῦλος τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν. Γι᾿ αὐτὸν λοιπόν, δὲν θὰ δακρύσουμε, δὲν θὰ χτυπήσουμε τὰ στήθη μας μὲ θρήνους ὥσπου νὰ τὸν ξαναφέρουμε μεταξύ μας; Ἀσφαλῶς. Καὶ μπορεῖ νὰ συγκριθῇ τοῦτο μὲ τὴν ψυχικὴ ζημιὰ ποὺ ἔπαθεν ὁ ἄνθρωπος; Ὅταν τὸ σῶμα νεκρωθῇ μὲ τὸ θάνατο, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ ξαναζωντανέψῃ ἐδῶ· καί, παρὰ ταῦτα δὲν τ᾿ ἀφίνουμε χωρὶς κλάμματα. Ὡς πρὸς τὴν νέκρωσι τῆς ψυχῆς, αὐτὴ μονάχα ἐδῶ μπορεῖ νὰ ἐμφανισθῇ καὶ νὰ ξαναζήσῃ: «Ἐν γὰρ τῷ Ἅδῃ, λέγει, τὶς ἐξομολογήσεταί σοι;» Πῶς λοιπόν, δὲν εἶναι μεγάλη βλακεία νὰ πενθῇ κανεὶς τοὺς σωματικῶς ἀποθανόντας μὲ τέτοιες σπαρακτικὲς ἐκδηλώσεις, μολονότι γνωρίζουμε πώς, παρὰ ταῦτα δὲν θὰ τοὺς ἀναστήσουν τὰ κλάμματά μας, καὶ ἐμεῖς νὰ μὴν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ θρηνήσουμε καθόλου μιὰ χαμένη ψυχὴ ποὺ γνωρίζουμε, ἐκ τῶν προτέρων μάλιστα, πὼς γι᾿ αὐτὴν τὴν ψυχὴ ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πρώτη πνευματικὴ ζωή; Γιατί, πολλοὶ καὶ στὶς ἡμέρες μας καὶ παλαιότερα, ποὺ ἐξέφυγαν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ γραμμὴ τοῦ βίου καὶ ἐγκρεμίστηκαν στὸ ἀνώμαλο μονοπάτι, ἔτσι ξανασηκώθηκαν κι᾿ ἔσβυσαν τὰ πρῶτα σφάλματα μὲ τὸν ψυχικό τους ἡρωϊσμό, καὶ βραβεῖο καὶ στεφάνι

ἔλαβαν καὶ νικηταὶ δημοσίᾳ ἀνεκηρύχθησαν καὶ συγκατελέγησαν ὡς μέλη τοῦ χοροῦ τῶν Ἁγίων. Κι' ὅσο ἕνας παραμένει μέσα στὸ καμίνι τῶν ἡδονῶν, χίλια δυὸ παραδείγματα ἂν ἔχῃ, τοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἀδύνατος ἡ ζωὴ τῆς ἀρετῆς. Ἂν ὅμως λιγάκι θελήσῃ ν' ἀποτραβιέται ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ στέκεται καθόλου, ἀπὸ τὴ δυνατὴ πυρὰ τοῦ καμινιοῦ, τότε θ' ἀρχίσῃ νὰ νοιώθῃ τὴ δροσιὰ μπροστὰ στὰ πόδια του, πεπεισμένος πλέον πὼς τὸ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴ φωτιὰ ποὺ καίει, εἶναι καὶ εὐχάριστο καὶ ἀρκετὰ εὔκολο. Ἐκεῖνο ποὺ ἀπαιτεῖται εἶναι: Νὰ μὴ μᾶς πιάσῃ ἀπογοήτευσις, καὶ νὰ μὴν ἀποκλείσωμε τὸ γυρισμό μας στὴν πρώτη ὡραία ζωή. Γιατὶ ὅποιος πάθῃ ἕνα τέτοιο, κι' ἂν ὑποτεθῇ πὼς εἶναι ἀφάνταστα δυνατός, κι' ἂν ἔχῃ προθυμία δὲν ἔχῃ νὰ ὠφεληθῇ ἀπ' αὐτά. Ἐφ' ὅσον μιὰ γιὰ πάντα ἔκλεισε τὴ θύρα τῆς μετανοίας, κι' ἔβαλε τεῖχος μπροστὰ στὴν εἴσοδο τοῦ σταδίου, θὰ μπορέσῃ, ἐφ' ὅσον μένει ἔξω ἀπὸ τὸ στάδιο, νὰ ἐπιτύχῃ κανένα μικρὸ ἢ μεγάλης ἀξίας ἀγαθόν; Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ὁ πονηρὸς τὰ πάντα μηχανεύεται γιὰ νὰ φυτέψῃ αὐτὸν τὸ λογισμὸ τῆς ἀπογοητεύσεως Δὲν θὰ χρειασθοῦν πιὰ οὔτε ἱδρῶτες οὔτε κόποι ποὺ καταβάλλονται προκειμένου ν' ἀντιπαλαίσῃ κανεὶς κατὰ τοῦ κακοῦ. Γιατὶ τὶ χρειάζονται, τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ ἴδιοι, ἐφ' ὅσον εἶναι κάτω πεσμένοι καὶ ξαπλωμένοι, δὲν θέλουν νὰ ἀνασηκωθοῦν; Ἐκεῖνος ποὺ θὰ μπορέσῃ νὰ πηδήσῃ τὸ ἐμπόδιο πρὸς τὴν ἁμαρτία, ἐκεῖνος ποὺ θ' ἀνακτήσῃ τὴ δύναμί του, καὶ δὲν θὰ παύσῃ ν' ἀγωνίζεται μέχρις ὅτου ἀφίσῃ τὴν τελευταία του πνοή, ὅσες φορὲς κι' ἂν πέσῃ σὲ ἄλλες ἁμαρτίες, πάλι θά σηκωθῇ καὶ θὰ κατασυντρίψῃ τὸν ἐχθρόν. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δέθηκε στοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ κατέστρεψε τὴ δύναμί του, πῶς θὰ μπορέσῃ νικηφόρως ν' ἀντισταθῇ, ἂν μάλιστα πῆρε τὸν ἀντίθετο δρόμο; Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔπεσαν σὲ σοβαρὰ ἁμαρτήματα. Ἐγὼ σοῦ λέγω πὼς κι' ἂν ὑπάρχῃ ἄνθρωπος γεμάτος ἀπὸ κάθε εἴδους κακία, καὶ κάνει ὅ,τι γίνεται φραγμὸς γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· κι' ἂν ὑποθέσουμε πὼς αὐτὸς δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός, καὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ποὺ πρὶν εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεὸ μὲ τὴν ὅλη τους ζωή, ἀλλ' ὕστερα ἔγινε πόρνος, μοιχός, θηλυπρεπής, κλέπτης, μέθυσος, σεξουαλικῶς ἀνώμαλος, χλευαστής, καὶ ἐβαρύνετο μὲ παρόμοια ἁμαρτήματα, ἐγὼ δὲν θὰ τὸν ἤθελα νὰ φθάσῃ σὲ ἀπελπισία, ἔστω καὶ ἂν ἡ τόση του κακία τὸν συνώδευε μέχρι τὰ βαθειὰ γηρατειά του. Ἂν βέβαια ἦταν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἕνα

ἀνθρώπινο πάθος, δὲν θὰ εἶχεν ἄδικο ὁ ἁμαρτωλὸς ν'ἀπελπισθῇ, γιατὶ δὲν θὰ εἶχε τὴ δύναμι νὰ σβύσῃ τὴ φλόγα του τὴν ὁποίαν ἄναψε μὲ τὶς τόσες του ἁμαρτίες· ἐφ' ὅσον ὅμως τὸ Θεῖον εἶναι ἀπαθές, κι' ἂν ἐπιπλήττῃ, κι' ἂν τιμωρῇ, δὲν τὸ κάνει μὲ ὀργὴ αὐτό, ἀλλὰ μὲ φιλανθρωπίας αἰσθήματα καὶ προστατευτικὴ διάθεσι. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι πάρα πολὺ αἰσιόδοξος στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ νὰ πιστεύῃ στὴν καρποφόρο δύναμι τῆς μετανοίας. Ἔπειτα πρέπει νὰ ξέρῃ ὁ καθένας μας πὼς δὲν τιμωρεῖ τοὺς ἁμαρτήσαντας ἐπειδὴ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του προσβεβλημένον ὁ Θεός, ἀλλὰ γι' αὐτὸ τοῦτο τὸ καλό τους. Ἡ Θεϊκὴ φύσις δὲν ὑφίσταται καμμιὰ βλάβη ἀπ' τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ ἀποβλέπει στὸ δικό μας συμφέρον καὶ γιὰ νὰ μὴ χειροτερεύσῃ ἡ κατάστασίς μας λόγῳ τῆς ἁμαρτωλότητός μας καὶ ξεφύγουμε ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο του, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ἀσέβεια, λαμβάνει αὐτὰ τὰ παιδαγωγικὰ μέτρα γιὰ τοὺς ἀτάκτους. Κι' ὅπως ἕνας ποὺ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ φῶς, δὲν ζημιώνει οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὸ φῶς, ἀλλὰ τὸν ἑαυτόν του βυθίζει στὸ σκοτάδι, ἔτσι κι' ἐκεῖνος ποὺ κακοσυνήθισε νὰ καταφρονῇ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ ποὺ συνέχει τὰ πάντα, αὐτὴν τὴ δύναμι, βέβαια, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν θίξῃ, τὸν ἑαυτό του ὅμως θὰ ζημιώσῃ τρομερά. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ὁ Θεὸς ἐπισείει ἐπάνω μας ἀπειλὲς καὶ μᾶς τιμωρεῖ ἀκόμη πολλὲς φορές, ὄχι γιατὶ ζητάει ὁ ἴδιος ἀπὸ μᾶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ δίκηο του, ἀλλὰ γιατὶ μ' αὐτὲς ζητεῖ νὰ μᾶς κρατεῖ πάντα κοντά του. Μήπως καὶ ὁ γιατρὸς ὅταν οἱ ἄρρωστοι ποὺ εἶναι ζαλισμένοι ἀπὸ τὸν πόνο τους καὶ τὸν βρίζουν, θίγεται ἢ πληγώνεται ἀπὸ τὰ ὑβριστικὰ λόγια τους; Αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ κάνῃ ὅ,τι ἐπιβάλλεται γιὰ τοὺς ἀρρώστους, ἔστω κι' ἂν ἀσχημονοῦν εἰς βάρος του, γιατὶ ἀποβλέπει ὄχι στὴ δική του θεραπεία ἀλλ' αὐτῶν ποὺ τὸν βρίζουν. Κι' ὅταν οἱ ἄρρωστοι λιγάκι λογικευθοῦν καὶ ὑπομείνουν, εἶναι γεμάτος χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι, γιατὶ χρησιμοποιεῖ τὰ φάρμακά του καταλλήλως, καὶ δὲν λαμβάνει καθόλου ὑπ' ὄψιν του τὰ ὅσα ἄκουσε πρίν, ἐπειδὴ θέλει νὰ ὠφελήσῃ περισσότερο τὸν ἄρρωστο καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ στὴν ἀπόλυτη ὑγεία του. Ναὶ ὁ Θεός, λοιπόν, ἔτσι ἐνεργεῖ ὅταν ἐμεῖς ἀφηνιάζουμε ἠθικῶς: Δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὴν ὑβριστικὴ διαγωγή μας ἀπέναντί του, μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ποὺ ἐπεμβαίνει, ἀλλὰ πράττει κάθε τι ποὺ θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς ψυχικῆς ἀρρώστειας. Κι' αὐτὸ μπορεῖ ὁ καθένας λογικῶς σκεπτόμενος νὰ τὸ καταλάβῃ.

Ἐάν, τώρα, ὑπάρχῃ κανεὶς ποὺ ν'ἀμφισβητῇ τὴν ἀνωτέρω ἀλήθεια, μποροῦμε νὰ τὴν κατοχυρώσουμε καὶ μὲ ἁγιογραφικὰ κείμενα. Κι' ἐρωτῶ: Ὑπῆρξεν ἀπ' τὸν Βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων ἀσεβέστερος καὶ προστυχώτερος; Αὐτός, μολονότι ἔλαβε ἀπ' τὸ Θεὸ μεγίστη προσωπικὴ πεῖρα τῆς δυνάμεώς του, ἐν τούτοις ἐζήτησε νὰ προσκυνηθῇ λὲς καὶ ἦταν Προφήτης καὶ νὰ δεχθῇ θυμιάματα καὶ θυσίες. Ἔπεσεν ἔτσι καὶ πάλιν στὸ ἁμάρτημα τῆς ὑπερηφανείας, τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς σκληρότητος, καί, στὸ τέλος, ὅσους δὲν ἐσύρθηκαν νὰ τὸν προσκυνήσουν, τοὺς ἔρριξε στὸ ἀναμμένο καμίνι. Καὶ ὅμως ὁ Θεός, αὐτὸν τὸν τόσο σκληρὸ καὶ ἀσεβῆ, αὐτὸν ποὺ ἦτο μᾶλλον θηρίο παρὰ ἄνθρωπος, καλεῖ σὲ μετάνοια, καὶ τοῦ δίδει τόσες ἄλλες εὐκαιρίες νὰ διορθωθῇ. Καὶ πρῶτα πρῶτα μὲ τὸ θαῦμα ποὺ ἔγινε σ' αὐτὸ τὸ δυνατὸ καμίνι πού, ἀντὶ τὰ τρία παιδιὰ ν' ἀπανθρακωθοῦν, ἔνοιωθαν δροσιὰ καὶ ὑμνοῦσαν τὸ Θεό. Ἔπειτα τὸ ὅραμά του, ποὺ προσήμαινε τὴ διάλυσι τοῦ Βασιλείου του, καὶ τὸ ὁποῖον ἡρμήνευσεν ὁ Προφήτης Δανιήλ. Αὐτὸ τὸ ζωντανὸ ὅραμα ἦταν καὶ μονάχο του ἱκανὸ νὰ λυγίσῃ καὶ πέτρινη καρδιὰ ἀκόμη, ὅταν μάλιστα λάβουμε ὑπ' ὄψιν καὶ τὶς παραινέσεις τοῦ Προφήτου σ' αὐτὸν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ θαύματα: «Γι' αὐτό, Βασιλῆᾶ, δέξου αὐτὴν τὴν ἑρμηνεία, ἄκουσε καὶ μένα, καὶ θέλησε νὰ ἐξιλεωθῇς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ κάμνοντας ἐλεημοσύνες. Ἐξάλειψε τὶς ἀνομίες σου μὲ τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματά σου ἀπέναντι τῶν φτωχῶν. Ἴσως, ἔτσι ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ μακροθυμία ἀπέναντι τῶν ἁμαρτημάτων σου.» Ἀλλὰ θὰ ἐρωτηθῶ: Τί εἶν' αὐτὰ ποὺ λές, ὦ σοφὲ καὶ μακάριε ἄνθρωπε; Ὑπάρχει, λοιπόν, ἐλπίδα ὕστερα ἀπὸ τέτοια ἀπομάκρυνσι νὰ ξαναγυρίσῃ κανείς; Ὑπάρχει ὕστερα ἀπὸ τόση βαρειὰ ἀρρώστεια ἐλπίδα γιὰ ὑγεία; Ὕστερα ἀπὸ τόση λύσσα ὑπάρχει ἐλπίδα σωφρονισμοῦ; Γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ Βαβυλώνιος Βασιλεὺς μὲ τὴν καθόλου του διαγωγὴ ἔκοψε κάθε ἐλπίδα γιὰ τὸ σωσμό του, γιατὶ πρῶτα—πρῶτα, ἀγνόησεν Αὐτὸν τὸν Θεὸ ποὺ τὸν ἔπλασε, ἂν καὶ εἶχε προσωπικὰ ζωντανὰ δείγματα τῆς δυνάμεώς του, καὶ τῆς προνοίας του, ποὺ μπορῶ νὰ τὰ φέρω μπροστά σας. Καὶ ὄχι μονάχα στὸ πρόσωπό του, ἀλλὰ καὶ στοὺς προγόνους του τόσα πολλά. Ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἂν καὶ ἀρκετὰ ξάστερα σημάδια ἔλαβε τῆς σοφίας καὶ τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ ,ὅπως εἶδε ν' ἀνατρέπεται τὸ σατανικὸ καθεστὼς τῆς μαγείας, τῆς ἀστρολογίας καὶ κάθε διαβολικῆς ἀποκρύφου τέχνης καὶ ἀπάτης, καὶ ἐν τούτοις ἐξεπέρασε σὲ ἠθικὴν ἀθλιότητα τὰ πρῶτα

του. Ἐγνώριζε πῶς ὅσα οἱ λεγόμενοι σοφοὶ μάγοι Γαζαρηνοί, δὲν μπόρεσαν νὰ ἐξηγήσουν, ἀλλ' ὡμολογοῦσαν πῶς ξεπερνοῦν τὴν ἀνθρωπίνη κατάληψι, αὐτὰ ἕνα αἰχμάλωτό του παιδάκι, ὁ Δανιήλ, ὅταν τὸ ἐκάλεσε νὰ δώση τὴν ἑρμηνεία, αὐτὸ ἀπεκάλυψε τὴν ἔννοιά των κατὰ σαφῆ καὶ θαυμάσιον τρόπο, μέχρι τοῦ σημείου μάλιστα νὰ κάμη τὸν Βασιλέα Ναβουχοδονόσορα ὄχι ἁπλῶς νὰ πιστεύση ἀλλὰ καὶ νὰ διακηρύξη παντοῦ αὐτὴν τὴν ἀλήθεια μ' ὅλο της τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος. Ὥστε, ἂν καὶ πρὶν λάβη αὐτὰ τὰ σημάδια ἦταν ἀσυγχώρητος, γιατὶ ἀγνοοῦσε τὸν Θεό, πολὺ περισσότερον εἶναι ἀσυγχώρητος ὕστερα ἀπὸ τὴ γνῶσι αὐτοῦ τοῦ θαύματος, τὴν παραδοχή του, καὶ τὴ γνωστοποίησι ποὺ ἔγινε καὶ στοὺς ἄλλους. Κι' ἔπειτα ἐὰν δὲν ἐπίστευε στὰ σωστὰ ὅτι ὑπάρχει ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, δὲν θὰ ἐτίμα τόσο πολύ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ ὁ Ναβουχοδονόσορ, δηλ. τὸν Δανιήλ, καὶ τὰ ὅσα εἶπεν ἐκεῖνος δὲν θὰ τὰ διεκήρυττε. Ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἔκδηλον αὐτὴ πίστι του, ἐξέπεσε στὴν εἰδωλολατρεία, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔπεσε κατὰ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ ἐπροσκύνησεν, αὐτὸς ἔφθασε σὲ τέτοια δυνατὴ μέθη κακότητος, ὥστε τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν τὸν προσκυνοῦσαν γιὰ Θεό, πέταξε στὸ φουντωμένο καμίνι. Λοιπόν; Μετεχειρίσθη τὸν ἀποστάτην ὁ Θεὸς ὅπως ἔπρεπε νὰ τὸν μεταχειρισθῇ; Ἴσα—ἴσα ὁ Θεὸς τοῦ ἐφανέρωσε μὲ μεγαλύτερα πειστήρια τὴ δύναμί του καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τέτοια παραφροσύνη, γιὰ νὰ τὸν τραβήξη πρὸς τὸ μέρος τῆς πρώτης ὀρθῆς γραμμῆς ποὺ ἀκολουθοῦσε. Καὶ τὸ πλέον θαυμαστὸν εἶναι, γιὰ νὰ γίνουν πιστευτὰ τὰ μεγαλειώδη θαύματα, λόγῳ τοῦ καταπληκτικοῦ των, ἐθαυματούργησεν ὁ Θεὸς ὄχι πουθενὰ ἀλλοῦ, ἀλλὰ στὸ ἀναμμένο καμίνι, ποὺ ὁ ἴδιος τὸ ἄναψε γιὰ τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα τὰ ἔδεσε καὶ τὰ ἔρριξεν ἐκεῖ μέσα ν' ἀπανθρακωθοῦν. Ἀλλὰ θαῦμα καὶ πρᾶγμα καταπληκτικὸν εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἔσβυσεν ἡ φλόγα. Γιατὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεός, γιὰ νὰ τοῦ προκαλέση μεγαλείτερο φόβο καὶ περισσότερη κατάπληξι ,καὶ γιὰ νὰ διαλύση τὴν πώρωσι, ἔκαμε τὸ ἀκόμη μεγαλύτερο καὶ καταπληκτικώτερο: Ἀφοῦ ἀφῆκε τὸ καμμίνι νὰ καῇ τόσο, ὅσον ὁ Ναβουχοδονόσορ ἠθέλησε στὴ μανία του ἐπάνω, τότε ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε τὴ δύναμί του, χωρὶς νὰ καταστρέψη τὰ μηχανήματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἐχθρὸς φονικὰ ἐπεδίωκε νὰ βασανίση τὰ τρία παιδιά, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τὰ ἀχρηστεύση. Καὶ γιὰ νὰ μὴ τὰ περάση κανεὶς γιὰ φαντάσματα, ἐπειδὴ θὰ τὰ ἔβλεπε ζωντανὰ καὶ θαλερώτατα

στὴ μέση τῶν φλογῶν τοῦ καμινιοῦ, ἐπέτρεψε νὰ καοῦν ἐκεῖνοι ποὺ ἔρριχναν στὸ καμίνι τὴν εὔφλεκτη ὕλη ποὺ τροφοδοτοῦσε καὶ λαμπάδωνε τὴ φωτιά. Ἔτσι τοὺς ἀπέδειξε πὼς αὐτὸ ποὺ ἔβλεπαν μὲ τὰ μάτια τους ἦταν ἀληθινὴ φωτιά. Καὶ ὅμως τόση νάφθα, τόσο στουπὶ μὲ πίσσα καὶ ξηρὲς κληματίδες δὲν μπόρεσαν νὰ καταφάγουν αὐτὰ τὰ σώματα τῶν παιδιῶν, ὅπως περίμενεν ὁ τύραννος, τοῦ ὁποίου ἡ προσταγὴ ἦταν ἀπαράβατος νόμος. Ἀλλ' ὅμως παρὰ ταῦτα ἡ φυσικὴ σύνθεσις τῶν σωμάτων δέχεται ἐκ τοῦ μηδενὸς ὑπερφυσικὴν ἐπίδρασι, καὶ ἀκολουθεῖ τὸ νέο δρόμο, πρᾶγμα ποὺ καὶ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι ἀπεδείχθη. Γιατὶ ἡ φλόγα ἐνῷ ἐδέχθη φθαρτὰ σώματα δὲν τὰ ἔθιξε, λὲς καὶ ἦσαν ἄφθαρτα, καὶ αὐτὸν τὸ θησαυρὸ τὸν ἐπέστρεψε πάλιν καὶ μάλιστα μὲ ἀκτινοβόλο λαμπρότητα. Αὐτὰ τὰ τρία παιδιά, ἐβγῆκαν ἀπ' τὶς φλόγες τοῦ καμινιοῦ, ὅπως οἱ βασιλεῖς ἀπὸ ἀνάκτορα καὶ ὅλος ὁ κόσμος πῆρε τὰ μάτια του ἀπ' τὸ Βασιλέα καὶ τὰ ἔστρεψε πρὸς τὸ παράδοξον αὐτὸ θέαμα. Καὶ οὔτε τὸ βασιλικὸ στέμμα, οὔτε τὸ διακριτικὸ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἡ ταινία, οὔτε κανένα ἄλλο βασιλικὸ σημάδι ποὺ θαμπώνει τραβοῦσεν αὐτὸν τὸν ὄχλο τῶν ἀπίστων, τόσον, ὅσο τὸ θέαμα αὐτῶν τῶν πιστῶν παιδιῶν ποὺ τόσο πολὺ χρονικὸν διάστημα ἔμειναν στὴ φωτιά, κι' ὅμως ἐβγῆκαν ἀπὸ ἐκεῖ, σὰν νὰ ἦταν ὄχι πραγματικότης, ἀλλ' ὄνειρο τὸ δυνατὸ καμίνι. Ἀλλά, καί, πρᾶγμα ποὺ εἶναι περισσότερον εὔθραυστο ἀπὸ κάθε τι ποὺ εἶναι τοῦ σώματός μας, ἡ φυσικὴ αὐτὴ κατασκευὴ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἄνθεξε τῆς παμφάγου ἐκείνης φλόγας πιὸ πολὺ κι' ἀπὸ διαμάντι. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα τοῦτο ἀξιοθαύμαστο, τὸ ὅτι δὲν ἔπαθαν τίποτε τὰ τρία παιδιὰ ποὺ ἐρρίφθησαν στὴ μέση τῆς φλόγας τοῦ καμινιοῦ, ἀλλ' ἔψαλλαν ἐκεῖ ἐν συνεχείᾳ. Κι' ὅλοι, ὅσοι ἔτυχε νὰ παρευρεθοῦν σὲ βασανιστήρια καιομένων ἀνθρώπων, γνωρίζουν πὼς ὅσῳ ἔχουν τὰ χείλη κλεισμένα, δείχνουν ἔτσι τὸν πόνον ποὺ ὑπομένουν ζωντανοί, καὶ σὰν λιγάκι ἀνοίξουν τὸ στόμα καταλαβαίνουν πὼς πλέον τοὺς ἔφυγεν ἡ ψυχή· καὶ παρὰ τὰ τόσα θαύματα ποὺ ἔγιναν, καὶ τὴν κατάπληξι ποὺ ἐδοκίμασαν οἱ παρευρεθέντες καὶ βλέποντες αὐτά, παρὰ τὸ ὅτι κι' ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ὑπῆρξαν αὐτόπται μάρτυρες, ἀλλὰ τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τὰ βασιλικὰ γράμματα καὶ τὰ ἐπίστευσαν, ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Βασιλεὺς πού ἐγνωστοποίησε τὰ θαύματα στὸ λαό του, ἔμεινεν ἀδιόρθωτος, καὶ ἐπέστρεψε πάλιν στὴν πρώτη του κακία. Καὶ ὁ Θεὸς πάλιν οὔτε κι' ἔτσι τὸν ἐτιμώρησε, ἀλλ' ἔδειξε σ' αὐτὸν τὴ

μακροθυμία του, συμβουλεύων καὶ μὲ τὰ ὄνειρα καί μὲ τὸν Προφήτη τὸν ἄνθρωπον αὐτόν. Κι' ἐπειδὴ σὲ τίποτε δὲν τὸν ὠφέλησαν ὅλα αὐτὰ γιατὶ δὲν ἔδειξε καμμιὰ ἠθικὴ βελτίωσι, τότε, καὶ μόνον τότε τοῦ δίνει τὴν τιμωρία, ὄχι γιὰ νὰ ἐξοφληθοῦν τὰ παλαιά του χρέη, ἀλλὰ γιὰ νὰ σταματήσῃ τὰ δεινὰ ποὺ θ' ἀκολουθοῦσαν καὶ νὰ βάλῃ φραγμὸ στὴν προοδεύουσαν κακίαν· κι' αὐτὸ ὄχι μέχρι τέλους· γιατὶ ἀφοῦ τὸν ἐτιμώρησε παιδαγωγικὰ γιὰ λίγα χρόνια πάλιν τὸν ἀφῆκε στὸ ἀξίωμά του. Καὶ ἐνῷ δὲν ἔχασε τίποτε ἀπ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν τιμωρία, ἐκέρδισε τὸ μέγιστον ἀπ' ὅλα τὰ ἀγαθά: Τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστι καὶ τὴ μεταμέλεια γιὰ ὅσα ἁμαρτωλὰ ἔπραξε.

Τέτοια εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ· ποτὲ δὲν περιφρονεῖ μιὰ εἰλικρινῆ μετάνοια, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη φθάσῃ στὴν ἐσχάτη κακία ὁ ἄνθρωπος, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ μετανοήσῃ καὶ προτιμήσῃ νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξέφυγε, καὶ τὸν δέχεται, καὶ τὸν πλησιάζει, καὶ κάνει τὸ πᾶν ὥστε τὰ τὸν ἐπαναφέρῃ στὴν προτέρα του εὐλογημένη ζωή. 'Αλλὰ καὶ τὸ πλέον φιλανθρωπότερο εἶναι τοῦτο: Κι' ἂν ἀκόμη δὲν ὁλοκληρώσῃ τῆς μετανοίας του τὰ ἔργα, καὶ πάλιν δὲν τὸν ἀποστρέφεται. Δὲν θεωρεῖ ἀναξία καὶ μιᾶς μικρᾶς διαρκείας συγκίνησι ποὺ νὰ φανερώνῃ συναίσθησι. Καὶ γι' αὐτὴν ἔχει μισθὸν ὁ Θεός. Τοῦτο καταφαίνεται ἀπ' ὅσα σημειώνει ὁ Προφήτης 'Ησαΐας γιὰ τὸν 'Ιουδαϊκὸ λαό, λέγοντας: Γιὰ τὴν ἁμαρτία του λιγάκι τὸν ἐλύπησα, καὶ τὸν ἐχτύπησα, καὶ πῆρα τὸ πρόσωπό μου· καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς ἦλθε σὲ συναίσθησι, ἔζησεν ἡμέρες ψυχικῆς συντριβῆς, καὶ τὸν ἐθεράπευσα.» 'Αλλὰ κι' αὐτὸς ὁ ἀσεβέστατος Βασιλεὺς θὰ μποροῦσε νὰ μαρτυρήσῃ, αὐτὸς ποὺ ἐξεφαυλίσθη μὲ ἁμαρτήματα, ἀπὸ μιὰ γυναῖκα. 'Επειδὴ ὅμως ἦλθε σὲ συναίσθησι καὶ ἐπένθησε γι' αὐτὰ κι' ἐφόρεσε σακκί, εἰς ἔνδειξιν πένθους, καὶ ἐδυθομέτρησεν ὁ ἴδιος τὴν ἁμαρτωλή του ψυχή, ἔτσι καὶ μόνον τράβηξε τοῦ Θεοῦ τὴν ἐλεημοσύνη, καὶ ἀπηλλάγη ὅλων τῶν κακῶν ποὺ ἦσαν δεμένα μαζί του. Γιατὶ εἶπεν ὁ Θεὸς στὸν Προφήτη 'Ηλία: «'Εώρακας, πῶς κατενύγη 'Αχαάβ ἀπὸ προσώπου μου! Οὐκ ἐπάξω κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἔκλαυσεν ἀπὸ προσώπου μου.» Δηλαδή: Εἶδες πῶς συνετρίβη, συναισθανθεὶς τὴν ἁμαρτωλότητά του, ὁ 'Αχαὰβ μὲ τὴ θύμησί μου. Στὶς ἡμέρες του δὲν θὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ μένα γιὰ ὅσα ἔπραξε κακά, καὶ τοῦτο γιατὶ ἔκλαυσε. 'Αλλὰ κι' αὐτὸς ὁ Μανασσῆς, ποὺ ξεπέρασεν ὅλους τοὺς προαναφερθέντας,

σὲ ἀσέβεια, αὐτὸς ποὺ ὑπῆρξε ὁ σκληρώτερος ἀπ' ὅλους τύραννος, αὐτὸς ποὺ τὴν Ἰουδαϊκὴν λατρείαν ποὺ καθιέρωσεν ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἀνέτρεψεν, καὶ τὸν Ναὸν ἔκλεισε, καὶ ἔγινε συντελεστὴς νὰ ξανανθίσῃ ἡ εἰδωλολατρικὴ πλάνη, αὐτός, λοιπόν, ἐπειδὴ μετενόησε συνεχωρήθη καὶ μπῆκε πάλι στὸν κατάλογο τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ. Ἐάν, λοιπόν, αὐτός, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν του αὐτὰ τὰ ἀσήκωτα ἁμαρτήματά του, ἀπηλπίζετο καὶ ἀπέκλειε τὴν ἠθική του βελτίωσι καὶ μεταβολή, τότε θὰ τὰ ἔχανε ὅλα ὅσα ὕστερα ἀπέκτησεν. Ὅμως γιὰ νὰ πιστεύῃ στὴν ἄπειρη εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ μέσα ποὺ εὑρίσκετο στὸν ὄγκο τῶν ἁμαρτημάτων ποὺ ἔπραξε, πῆρε ἀποφασιστικὸ θάρρος, ἔσπασε τοῦ Διαβόλου τὰ δεσμά, πετάχτηκεν ἐπάνω, ἠγωνίσθη καὶ ἔτσι ἐτράβηξε τὸν καλὸ δρόμο κι' ἔφθασε στὸ τέρμα. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ξερριζώνει μονάχα μὲ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ γεγονότα τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπογνώσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ λόγια τοῦ Προφήτου, ποὺ λέγει: «Σήμερον ἂν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.» Ἀλλ' αὐτὸ τὸ «σήμερον» ἰσχύει γιὰ ὅλες τὶς ἡμέρες καὶ ὅλες τὶς ἐποχές, καί, ἂν θέλῃς προσθέτω: Καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ γήρατος. Γιατὶ ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς μετανοίας δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ποσότητα τῶν χρόνων, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Γιατὶ καὶ οἱ Νινευῖται δὲν ἐχρειάστηκαν πολλὲς ἡμέρες γιὰ νὰ σβυστοῦν οἱ ἁμαρτίες τους· ἤρκεσε τὸ βραχὺ χρονικὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας νὰ ἐξαφανισθῇ ὁλοκληρωτικὰ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἐνοχή τους. Ἀλλὰ καὶ ὁ λῃστής, δὲν πέτυχε τὴ ζωὴ τοῦ Παραδείσου ζῶντας ἐπὶ μακρὸν χρόνον σὲ κατάστασι μετανοίας, παρὰ μονάχα ὅσα δευτερόλεπτα ἐχρειάσθηκαν τὰ λόγια του: «Μνήσθητί μου Κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.» Ἔτσι μὲ μιᾶς ὅλα ὅσα κακὰ ἔπραξε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ξεπλύθηκαν κι' ἔλαβε μπροστὰ κι' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους τὸ βραβεῖο τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς μάρτυρας βλέπουμε νὰ παίρνουν ἀρετῆς λαμπρὰ στεφάνια ὄχι μέσα σὲ πολλὰ χρόνια ἐναρέτου ζωῆς, ἀλλὰ μέσα σὲ λίγες ἡμέρες καί, πολλὲς φορές, μέσα σὲ λίγες ἀκόμη ὧρες.

Ἀπ' αὐτὰ βγαίνει τὸ συμπέρασμα πῶς χρειάζεται μεγάλη ψυχικὴ διάθεσις καὶ πλήμμυρα ἁγίας ὁρμῆς. Καὶ ἂν ἔτσι καλλιεργήσουμε τὴ συνείδησί μας, ὥστε μὲ τέτοιο ἱερὸ πάθος νὰ μισήσῃ τὰ ἁμαρτωλὰ περασμένα, καὶ νὰ διαλέξῃ τὸν ἀντίθετο δρόμο, ὅπως θέλῃ καὶ ἀπαιτῇ ὁ Θεός, δὲν θὰ μᾶς ἀφαιρεθῇ τίποτε ἀπὸ τὴν ἀ-

μοιβὴ ἐπειδὴ ὁ χρόνος τοῦ ἀγῶνος μας ὑπῆρξε μικρότερος. Ξεύρουμε πὼς πολλοὶ τελευταῖοι, ἐξεπέρασαν τοὺς πρώτους στὰ κατορθώματα. Γιατὶ δὲν εἶναι κακὸ τὸ νὰ πέσῃ κανείς· κακὸ εἶναι, ἅπαξ ἔπεσε, νὰ μείνῃ πεσμένος καὶ νὰ μὴ σηκώνεται. Κακὸν εἶναι νὰ μένῃ στὸ κακὸ γιατὶ ὁ ἴδιος τὸ θέλει, καὶ τὸ προνόμιο τῆς ἐλευθέρας του ἐκλογῆς, νὰ τὸ κρύβῃ μέσα στὴν καπνιὰ τῶν λογισμῶν τῆς ἀπογνώσεως. Ἐπ᾽ αὐτῶν καὶ ὁ Προφήτης διηρωτᾶτο: «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;» Ἐὰν δὲ καὶ θελήσῃς νὰ σοῦ ἀναφέρω πρόσωπα ποὺ μετὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας καὶ ὀρθῶς πιστεύοντα, ἐν τούτοις ἔπεσαν, καὶ πάλιν ὅλα συνηγοροῦν ὑπὲρ αὐτῶν. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἔπεσε, πρῶτα ἦταν μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἐστέκοντο, καὶ ὄχι μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἦσαν κατάκοιτοι. Ἐρωτᾶται: πῶς ἕνας ξαπλωμένος στὴ γῆ θὰ μποροῦσε νὰ πέσῃ; Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα παραδείγματα παρμένα καὶ ἀπὸ τὰς παραβολάς, καὶ μάλιστα πιὸ ξάστερα ἀπὸ λόγια καὶ ἔργα. Γιατί, τὶ σημαίνει τὸ πρόβατο ἐκεῖνο ποὺ ἀπεκόπη ἀπὸ τὴν ποίμνη τῶν ἑκατό, καὶ ξαναεπεστράφη στὴ μάνδρα του; Δὲν συμβολίζει ἄλλο τίποτε παρὰ τὴν ἀπομάκρυνσι καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν πιστῶν. Πρόβατο ἦταν κι᾽ αὐτὸς καὶ μάλιστα πρόβατο τῆς ἴδιας μάνδρας, ἀπ᾽ τὸ ἴδιο ἀριθμημένο κοπάδι, ποὺ τὸ ἔβοσκεν ὁ ἴδιος ποιμήν. Αὐτὸ τὸ πρόβατο ἐπλανήθη φοβερὰ στὰ βουνὰ καὶ στὰ δάση, δηλαδὴ ἀπεμακρύνθη παραπολὺ ἀπὸ τὸ μανδρὶ καὶ τράβηξε δρόμο ποὺ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸν ἴσιο. Εἶδες νὰ τὸ ἀφίσῃ στὴν περιπλάνησί του; Καθόλου· τὸ ἐπανέφερε· δὲν τὸ ἔδιωξε· δὲν τὸ ἐμαστίγωσε· τὸ φορτώθηκε στὸν ὦμο του. Καὶ ὅπως οἱ ἄριστοι γιατροὶ αὐτοὺς ποὺ εἶναι χρονίως ἄρρωστοι, ὕστερα ἀπὸ πολλὴ θεραπεία τοὺς δίνουν τὴν ὑγεία τους, ὄχι μονάχα βάσει τῆς ἐπιστήμης των, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα σκεπτόμενοι, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἐκείνους ποὺ παραπολὺ διεφθάρησαν, δὲν τοὺς φέρνει στὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς μὲ μιᾶς, πιεστικά, ἀλλ᾽ ἤρεμα καὶ σιγὰ—σιγὰ μὲ ὑποβαστάγματα ἀπ᾽ ὅλες τὶς μεριές, ὥστε νὰ μὴ ξαναγίνῃ αὐτὴ ἡ ἀπόσχισις, οὔτε καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις μεγάλη. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ὑπαινίσσεται μονάχα αὐτὴ ἡ παραβολή, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀσώτου. Γιατὶ καὶ ὁ ἄσωτος δὲν ἦταν κανένας ξένος, ἀλλ᾽ υἱός, καὶ ἀδελφὸς ἐκείνου ποὺ ἐκάθισε φρόνιμα στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του καὶ τὸν ηὐχαρίστησε. Αὐτὸς λοιπόν, δὲν ἐξώκειλε σὲ καμμιὰ ἁμαρτία μηδαμινή, ἀλλ᾽ ἔφθασε στὸ τέρμα, θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ κανείς, τῶν κακῶν. Ποιός; Αὐτὸς ποὺ ἦταν πλούσιος καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ ἀρ·

χοντικὸ σπίτι. Καὶ ἐξεπέρασε σὲ ἠθικὴν ἀθλιότητα τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς ξένους. Καὶ ὅμως, αὐτὸς πάλιν ξαναγύρισε στὰ παληά του, καὶ ἐπανέκτησε τὴν πρώτη του δόξα. Ἐὰν ἀπηλπίζετο μὲ τὴ ζωή του καὶ λόγῳ τῶν ὅσων ἔγιναν ἐξ αἰτίας του καὶ εἰς βάρος του, καὶ παρέμενε στὴν ξένη χώρα, δὲν θ᾿ ἀπελάμβανε τῶν ὅσων ἀπήλαυσε μὲ τὴν ἐπιστροφή του, ἀλλὰ θἄλυωνε μέσα στὴν πεῖνα, θὰ πέθαινε μὲ τὸν φοβερώτερο τῶν θανάτων. Ἐπειδὴ ὅμως μετενόησε καὶ δὲν ἔφθασε στὴν ἀπόγνωσι, ὕστερα ἀπὸ τόση διαφθορά, ἐπανευρίσκει τὴν ἴδια χαρὰ ποὺ εἶχε καὶ ἄλλοτε, στὸ σπίτι του, ντύνεται τὴν καλλίτερη ἀπ᾿ ὅλες στολή, καὶ ἀπολαμβάνει περισσότερα ἀπ᾿ ὅ,τι ὁ ἀδελφός του ποὺ δὲν ἐξώκειλε. Δὲν ἀκοῦτε; «Τόσα χρόνια, λέγει, σὲ δουλεύω, καὶ ποτὲ δὲν σὲ παρήκουσα. Καὶ ὅμως ποτὲ δὲν μοῦ ἔδωκες ἕνα κατσίκι γιὰ νὰ διασκεδάσω κι᾿ ἐγὼ μὲ τοὺς φίλους μου· κι᾿ ὅταν αὐτὸς ὁ υἱός σου, ποὺ κατέφαγε ὅλη σου τὴν περιουσία μὲ πόρνες, ἐπέστρεψε, ἐθυσίασες πρὸς χάριν του τὸ καλοθρεμένο μαναράκι μας.» Τόση δύναμιν ἔχει ἡ μετάνοια.

Ἐφ᾿ ὅσον, λοιπόν, ἔχουμε τόσα παραδείγματα, ἂς μὴ παραμείνουμε στὶς κακίες μας, οὔτε ν᾿ ἀπελπισθοῦμε καὶ ν᾿ ἀφίσουμε ἀχρηστευμένο τὸ μέσον τῆς συνδιαλλαγῆς μας μὲ τὸ Θεό. Ἂς ποῦμε ὅ,τι εἶπε καὶ ὁ ἄσωτος υἱός: «Πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου.» Ἔτσι νὰ πλησιάσουμε τὸ Θεό. Ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν ἀποστρέφει τό πρόσωπό του ἀπὸ μᾶς· ἐμεῖς ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ κοντά του. Γιατὶ ὁ Θεός, λέγει, εἶναι Θεὸς ποὺ πλησιάζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν εἶναι Θεὸς ποὺ στέκεται μακρυά μας: «Θεὸς γαρ ἐγγίζων ἐγὼ εἰμί, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν.» Καὶ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἰδίου Προφήτου κατηγορεῖ καὶ λέγει: Δὲν εἶναι οἱ ἁμαρτίες σας ἐκεῖνες ποὺ δημιουργοῦν τὸ χάσμα μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ δὲ αὐτὲς εἶναι ποὺ μᾶς ἀπομακρύνουν πολὺ ἀπὸ τὸ Θεό, ἂς πετάξουμε ἀπ᾿ τὴ μέση τὸν φοβερὸν αὐτὸ φράχτη καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ τίποτε ποὺ νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ νὰ πλησιάσουμε τὸ Θεό. Καὶ μάθε τὴν ἀλήθεια ἀπ᾿ αὐτὰ τὰ πράγματα. Μεταξὺ τῶν Κορινθίων ὑπῆρξεν ἕνας ποὺ ἔκανε μιὰ τέτοια φοβερὴ ἁμαρτία, ποὺ οὔτε στοὺς εἰδωλολάτρας δὲν ἠκούσθη. Κι᾿ ἦταν πρόσωπο ἐπίσημο. Κι᾿ αὐτὸς ἦταν πιστός, καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐδέχτηκαν τὸ Χριστό: Λέγουν μάλιστα μερικοὶ πῶς ἦταν καὶ κληρικός. Λοιπόν; Τί; Τὸν ἀπέκλεισε ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν σωζομένων; Ὄχι! Καὶ ὅμως αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμε τοὺς Κορινθίους ἄνω κάτω

κατηγορῶντας τους γιατὶ οἱ ἴδιοι οἱ Κορίνθιοι δὲν τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἔλθῃ σὲ συναίσθησι καὶ σὲ μετάνοια. Κι' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς διδάξῃ πὼς δὲν ὑπάρχει ἁμάρτημα ποὺ νὰ μὴ μπορῇ νὰ θεραπευθῇ, μίλησε πάλιν ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα αὐστηρότερα, πὼς τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ οὔτε μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν δὲν παρατηρεῖται: «Παραδώσατε, λέγει, ἕνα τέτοιον στὸ Σατανᾶ, γιὰ νὰ ἐκδαπανηθῇ σωματικά, καὶ νὰ σωθῇ ἡ ψυχή του κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Αὐτὸ τὸ εἶπε πρὸ τῆς μετανοίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ὅταν ὅμως μετενόησε, εἶπε: «Ἀρκεῖ ἡ τιμωρία του ποὺ ἔγινε ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους.» Καὶ μὲ γράμμα πρὸς τοὺς Κορινθίους συμβουλεύει νὰ τὸν πλησιάσουν καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσουν παρηγορῶντας τον μὲ συμπάθεια γιὰ νὰ μὴ ὑπερισχύσῃ ὁ Σατανᾶς καὶ ἀπ' τὴν πολλὴ λύπη του πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον ἔθνος τῶν Γαλατῶν ἀφοῦ ἐπίστευσε, καὶ ἐθαυματούργησε καὶ ὑπέφερε πολλοὺς πειρασμοὺς γιὰ τὴν πίστι στὸ Χριστό, ἔπεσε στὴν ἁμαρτία. Ὁ Θεὸς καὶ πάλιν τὸ ἐσήκωσεν ἀπὸ τὴν πτῶσι του. Καὶ ὅταν οἱ Γαλάται ἐθαυματουργοῦσαν σὲ χριστιανικὴ δραστηριότητα, εἶπε καθαρὰ πὼς ὁ Θεὸς τοὺς ἐνισχύει τόσο πολὺ ὥστε μεταξύ τους νὰ παρουσιάζωνται θαύματα. Τὸ ὅτι δὲ οἱ Γαλάται παραπολὺ ἠγωνίσθησαν στὴ γραμμὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, κι' αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: « Τόσα ἐπάθατε χωρὶς νὰ φταῖτε, ἂν ἔτσι ἔχῃ ἡ ἀλήθεια.» Καὶ ὅμως· ὕστερα ἀπὸ τόση ἐπίδοσι στὴν πίστι καὶ στὴν ἀρετή, ἡμάρτησαν, καὶ μάλιστα τόσο, ποὺ ἦταν τοῦτο ἀρκετὸ ν' ἀποξενωθοῦν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ σημειώνει ὁ ἴδιος Ἀπόστολος, καὶ λέγει: Ἐγὼ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος σᾶς λέγω ὅτι ἂν ἐφαρμόζετε τὸ νόμο τῆς περιτομῆς, δὲν ἔχετε νὰ ὠφεληθῆτε τίποτε. Ἐπίσης καὶ ἀλλοῦ γράφει: «Σεῖς ποὺ φρονεῖτε καὶ ἐπιμένετε νὰ σᾶς δικαιώσῃ ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, ἐστερηθήκατε τῆς σωτηρίου χάριτος.» Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν προειδοποίησι, τοὺς ξαναπλησιάζει καὶ τοὺς λέγει: «Παιδιά μου σᾶς πληγώνω μέχρις ὅτου μέσα σας ἀποκτήσετε γνήσιο χριστιανικὸ φρόνημα.» Μ' αὐτὰ τὰ λόγια του θέλει νὰ βεβαιώσῃ πὼς κι' ἂν ἀκόμη ὑποτεθῇ πὼς ἕνας φθάσῃ στὴν ἐσχάτη διαφθορά, εἶναι δυνατὸν πάλι μὲ τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ μορφωθῇ ὁ Χριστὸς μέσα του, γιατὶ Ἐκεῖνος δὲν θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ μέχρις ὅτου ἐπιστρέψῃ καὶ σωθῇ.

Ἂς ἐπιστρέψουμε, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, κι' ἂς ἐφαρμόσουμε στὴν πρᾶξι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἔπλασε καὶ

μᾶς ἔφερε στὴ ζωή, γιὰ νὰ μᾶς κάμῃ μετόχους τῶν αἰωνίων του ἀγαθῶν, γιὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν του, κι' ὄχι νὰ μᾶς πετάξῃ στὴν κόλασι καὶ νὰ μᾶς παραδώσῃ στὴ φωτιά. Ἡ φωτιὰ τῆς κολάσεως δὲν ἔγινε γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὸ Διάβολο. Γιὰ μᾶς ἔχει ἑτοιμασθῆ καὶ στολισθῆ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀπ' ἀρχῆς. Αὐτὰ ὑπενθυμίζων ὁ Κύριος, ἔλεγε στοὺς ἐκ δεξιῶν μὲν τό: «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν Βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.» Εἰς δὲ τοὺς ἐξ ἀριστερῶν: «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ὄχι ἀπὸ τότε γιὰ σᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὸ Διάβολο καὶ τοὺς ὑπηρέτας του.» Ἔτσι μαθαίνουμε πὼς ἡ γέεννα τῆς Κολάσεως δὲν ἔγινε γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του. Γιὰ μᾶς μονάχα ἔγινε ὁ Παράδεισος ἀπὸ τότε. Ἂς μὴ φανοῦμε ἀνάξιοι, λοιπόν, νὰ μποῦμε στὸν Νυμφῶνα, ἔστω κι' ἂν μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἔχουμε ἄπειρα ἁμαρτήματα διαπράξει, ἐφ' ὅσον ζοῦμε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Γιατί, μετὰ θάνατον, ὅταν θ' ἁρπαχθοῦμε γιὰ κεῖ, δὲν πρόκειται τότε, κι' ἂν ἀκόμη γίνουμε συντρίμι μετανοίας, νὰ ὠφεληθοῦμε τίποτε, εἴτε τὰ δόντια μας τρίζουν ἀπ' τὸν πόνο, εἴτε χτυπιώμαστε, εἴτε χιλιοπαρακαλοῦμε. Δὲν θὰ βρεθῆ ἄνθρωπος ὅταν φλεγώμεθα στὴ φωτιὰ τῆς Κολάσεως, νὰ μᾶς δροσίσῃ φέρνοντας μιὰ σταλαγματιὰ νερὸ μὲ τὴν ἄκρη τοῦ δακτύλου του. Τότε θ' ἀκούσουμε μονάχα ὅσα ἤκουσεν ἐκεῖνος ὁ πλούσιος: «Χάσμα μέγα μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐστήρικται.» Ἂς συνέλθουμε, ἑπομένως, ἀπὸ τώρα παρακαλῶ, καὶ ἂς γνωρίσουμε καλὰ τὸν Κύριόν μας ὅπως πρέπει νὰ τὸν γνωρίσουμε. Τότε πρέπει νὰ χάσουμε τὴν ἐλπίδα μας, ὅταν κλείσουμε τὰ μάτια μας, καὶ φύγουμε γιὰ τὴν ἄλλη ζωή. Αὐτὸ τὸ φάρμακο τῆς ἐλπίδος, τότε, καὶ ἐκεῖ μονάχα ἀχρηστεύεται. Ἐφ' ὅσον ἐμεῖς εὑρισκόμεθα σ' αὐτὴ τὴ ζωή, κι ἂν ἀκόμη φθάσουμε σὲ γηρατειά, ἡ ἐλπίδα ἔχει τὴ σωτήριο δύναμί της. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Διάβολος τὰ πάντα χρησιμοποιεῖ, γιὰ νὰ φυτέψῃ βαθειὰ τὸ λογισμὸ τῆς ἀπογνώσεως. Γιατὶ γνωρίζει πὼς καὶ λίγο ἂν μετανοήσουμε δὲν θὰ μείνουμε χωρὶς πληρωμή. Ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνος ποὺ προσέφερε ἕνα ποτῆρι κρύου νεροῦ, ἔχει ἀμοιβὴ ποὺ τὸν περιμένει, ἔτσι κι' ἐκεῖνος ποὺ μετενόησε γιὰ ὅσα κακὰ ἔπραξε, κι' ἂν ἀκόμη δὲν συνετρίβη ὅσο ἔπρεπε γι αὐτά, ὅμως θὰ λάβῃ τὴν ἀγαθὴ μερίδα τοῦ ἀντικρύσματος. Γιατὶ κανένα καλὸ δὲν θὰ παραβλεφθῆ ἀπὸ μέρους τοῦ Δικαίου Κριτοῦ. Καὶ τοῦτο εὐνόητον. Ἐφ' ὅσον

τ' ἁμαρτήματά μας μπαίνουν σὲ αὐστηρότατον, ἀκτινοβόλον ἔλεγχον, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ λόγια καὶ οἱ σκέψεις μας ἀκόμη νὰ κρίνωνται ἄξια τιμωρίας, πολὺ περισσότερον θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει τὰ ἠθικὰ κατορθώματα, μικρὰ ἢ μεγάλα, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς μισθαποδοσίας. Ὥστε κι' ἂν δὲν μπορέσῃς νὰ φθάσῃς στὸ ὕψος τῆς πρώτης σου ἐκείνης ζωῆς, καὶ λίγο ἀκόμη νὰ ξεφύγῃς ἀπὸ αὐτή σου τὴν ἀρρώστεια καὶ ἀκαθαρσία, κι' αὐτὸ τὸ λίγο θὰ εἶναι δικό σου κέρδος. Ἐσὺ μονάχα νὰ κάμῃς ἀρχὴν ἠθικῆς ἀνόδου, καὶ ν' ἀνοίξῃς τὸ δρόμο γιὰ τοὺς ὡραίους ἀγῶνας. Ὅσῳ δὲν λαμβάνεις μέρος, αὐτὸ θὰ σοῦ φαίνεται δύσκολο καὶ στενόχωρο πρᾶγμα. Γιατὶ πρὶν λάβῃ κανεὶς πεῖρα, κι ὅταν ἀκόμη οἱ ἀγῶνες εἶναι παραπολὺ ἐλαφροὶ καὶ ὑποφερτοί, ἡ ἀπειρία αὐτὴ παρουσιάζει τὰ πράγματα βουνό. Ὅταν ὅμως ἀντιληφθοῦμε τὴν πραγματικότητα μὲ τὴν προσωπική μας πεῖρα, καὶ τραβήξουμε ἀποφασιστικά, τότε ὁ ἀγωνιώδης δισταγμὸς φεύγει κατὰ μέγα μέρος, ἐλαττώνεται ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπελπισία, αὐξάνει ὁ καλὸς τρόπος στὴ ζωή, καὶ δυναμώνονται οἱ ὡραῖες ἐλπίδες. Ὁ Σατανᾶς γι' αὐτὸ ἅρπαξε τὸν Ἰούδα ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν μαθητῶν καὶ τὸν ἀπεμάκρυνε, μήπως ἀρχίσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ἠθικῆς του μεταβολῆς καὶ μπορέσῃ μὲ τὴ μετάνοια νὰ ἐπανεύρῃ τὸν καλὸ ἑαυτό του. Γιατὶ ἐγώ, ὅσῳ κι' ἂν σᾶς φαίνεται παράδοξο, πιστεύω πὼς κι' αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἰούδα μποροῦσε νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὴ βοήθεια ποὺ δίνει στὴν ψυχή μας ἡ μετάνοια. Γιὰ τοῦτο κι ἐγὼ παρακαλῶ καὶ ἐπιμένω κάθε σατανικὸς λογισμὸς νὰ ἐξορισθῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴ καὶ νὰ τραβήξῃς αὐτὸν τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας σου. Βέβαια ἂν σοῦ ἔλεγα ν' ἀνεβῇς μὲ μιᾶς πάλι καὶ νὰ φθάσῃς ἔτσι στὴν κορυφὴ ἐκείνη τῆς ἀρετῆς, φυσικὸν θὰ ἦταν νὰ ἔνοιωθες δυσανασχέτησι, γιατὶ τὸ κατόρθωμα παρουσιάζει δυσκολία πολλή. Ἐφ' ὅσον ὅμως τώρα ζητῶ μονάχα τόσο, ὅσο νὰ σταματήσῃ ἡ προσθήκη ἄλλων κακῶν, καὶ νὰ σηκωθῇς καὶ νὰ ξαγυρίσῃς ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο ποὺ πῆρες, γιὰ ποιὸ λόγο ἀδιαφορεῖς καὶ ἀνακλαδίζεσαι καὶ ἀποτραβιέσαι πρὸς τὰ ὀπίσω; Δὲν ἔχεις ἰδῇ ἐκείνους ποὺ πέθαναν μέσα στὴ χλιδὴ καὶ στὴ μέθη, στὰ γλεντοκόπια καὶ σὲ κάθε εἶδους ἀηδία; Ποῦ βρίσκονται τώρα ἐκεῖνοι ποὺ μὲ πολὺ κομπασμὸ καὶ πολλὴ ἀκολουθία περνοῦσαν τὴν ἀγορά; Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ φοροῦσαν τὰ ὁλομέταξά τους, ποὺ γέμιζαν τὸν ἀέρα ἀπὸ τὶς μυρουδιές, ποὺ ἔτρεφαν τόσα παράσιτα κόλακας, αὐτοὶ ποὺ δὲν ξεκολλοῦσαν ποτὲ ἀπὸ τὰ θέατρα; Ποὺ πῆγε ἡ φανταχτερή τους ἐμφάνισις τώρα;

Πέταξε γιὰ πάντα καὶ ἡ πολυτέλεια τῶν βραδυνῶν φαγητῶν, τὸ πλῆθος τῶν μουσικῶν, τῶν κολάκων αἱ περιποιήσεις, τὰ πολλὰ γέλια, ἡ καλοπέρασι, ἡ ξεγνοιασιά, αὐτὴ ἡ μουχλιασμένη, ἀνοιχτή, καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅριά της, ζωή. Κατὰ ποῦ πέταξαν ὅλα ἐκεῖνα; Τί ἀπέγινε τὸ σῶμα ποὺ ἐτύχαινε τόσων περιποιήσεων καὶ καθαριότητος; Πήγαινε νὰ ἰδῇς τὴ σορό του, καὶ βλέπε τὴ σκόνη, τὴ στάχτη, τὰ σκουλήκια, τὸ ἀποκρουστικὸ τοῦ τόπου, καὶ στέναξε πικρά. Καὶ εἴθε νὰ σταματοῦσεν ἡ ζημιὰ μέχρι τῆς στάχτης. Τώρα ἔχοντας μπροστά σου τὸ πτῶμα καὶ τὰ νεκροσκούληκά του, πέταξε μὲ τὴ φαντασία σου στὸ ἀθάνατο ἐκεῖνο σκουλῆκι τῆς κολάσεως, στὴν ἄσβεστη φωτιά, στὸν τριγμὸ τῶν ὀδόντων, στὸ ἐξωτικὸ σκοτάδι, στὴ θλῖψι καὶ στὴ στενοχώρια, θυμήσου τὴν παραβολὴ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ Πλουσίου, ποὺ ἐνῷ ἦταν κύριος τόσων χρημάτων, καὶ φοροῦσε πορφύρα, δὲν ἐξουσίαζε οὔτε μιᾶς σταλαγματιᾶς νεροῦ, κι᾽ ὅλα αὐτὰ σὲ περίστασι τόσης μεγάλης ἀνάγκης του. Ὅσα εἶναι ἐδῶ ὑλικὰ ἀγαθά, δὲν διαφέρουν, ὡς πρὸς τὴν μονιμότητά τους, ἀπὸ τὰ ὄνειρα. Ὅπως οἱ μεταλλωρύχοι, ἢ ἄλλοι ποὺ δουλεύουν σὲ σκληρότερα ἔργα καὶ ὑποφέρουν, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τέτοια κούρασι νυστάξουν καὶ κοιμηθοῦν, καὶ ὀνειρευθοῦν πῶς βρίσκονται σὲ ἀπολαύσεις, πλοῦτον ἀγαθῶν, σὰν ξυπνήσουν ὅμως καὶ σηκωθοῦν τότε θ᾽ ἀντιληφθοῦν ποιὰ εἶναι ἡ πραγματικότης, ἔτσι κι᾽ ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, πλουτήσας ἐδῶ στὴν παροῦσα ζωή, σὰν σὲ ὄνειρο, ὅταν ἔφυγε γιὰ τὴν ἄλλη, τότε ἔνοιωσε τὴν πικρὴ ἀλήθεια. Αὐτὰ νὰ σκεφθῇς· κι᾽ αὐτὴ τὴ φωτιὰ τῶν ἐπιθυμιῶν ποὺ σὲ καίει σβύσε την τώρα, ἀπαλλάξου κάποτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ καμίνι. Καὶ νὰ ξέρῃς πὼς ὅποιος ἐδῶ σβύσῃ ἐντελῶς τὴ φωτιὰ αὐτή, δὲν θὰ δοκιμάσῃ τὴν ἄλλη μετὰ θάνατον ἐκεῖ. Ἂν ὅμως τὴν ἀφίσῃ μέσα του, τότε, ὅταν φύγῃ γιὰ τὴν ἄλλη ζωή, σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ θὰ νοιώσῃ τὴν καυστικότητα τῆς φωτιᾶς ἐκείνης. Πόσο θέλεις νὰ παραταθῇ ἡ παροῦσα ζωὴ τῶν ἀπολαύσεων; Ἐγὼ νομίζω πὼς δὲν σοῦ μένουν περισσότερα ἀπὸ πενῆντα χρόνια, ὥστε νὰ φθάσῃς στὰ βαθειὰ γηρατειά σου, ἢ μπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ πὼς καὶ τοῦτο δὲν εἶναι σ᾽ ἐμᾶς γνωστόν. Γιατὶ πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ διϊσχυρισθῇ πὼς θὰ ζήσῃ τόσα χρόνια τὴ στιγμὴ ποὺ δὲν ξεύρει ἂν θὰ ὑπάρχῃ ἕως τὸ βράδυ; Κι᾽ ὄχι μονάχα αὐτὸ εἶναι ἄγνωστο, ἀλλὰ καὶ ἡ τωρινὴ κατάστασις ἂν θὰ μείνῃ ἡ ἴδια ὡς τὸ τέλος.

(Συνεχίζεται)

— Φωτογραφία τῆς ἀποπερατωθείσης κάτω καὶ μεσαίας ἀνατολικῆς πτέρυγος τῆς ἀνεγειρομένης Ὀρφανικῆς Στέγης τῆς Ἀδελφότητος « ΚΥΨΕΛΗ.»

ΒΙΒΛΙΑ ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ
Πωλούμενα ὑπὲρ τῆς Ὀρφανικῆς Στέγης «ΚΥψΕΛΗ»

I,—30 ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ	Δρχ,	15
2, – ΕΤΣΙ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΟΙ ΦΤΩΧΟΙ	»	20
3,—ΕΒΡΑΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ	»	15
4.—ΣΤΑ ΔΟΝΤΙΑ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ	»	20
5.—ΦΩΣ ἢ ΦΩΤΙΑ καὶ ΧΩΡΙΣ ΜΑΣΚΑ ἀμφότερα	»	15

Ἅπαντα τ᾽ ἀνωτέρω βιβλία πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κεντρικὰ Βιβλιοπωλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ὡς καὶ παρ᾽ ἡμῖν.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΑΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ « Κ Υ Ψ Ε Λ Η »

Διὰ τὰς Ἱ. Μητροπόλεις δραχ. 50.— Διὰ πάντας τοὺς λοιποὺς δραχ. 30.—Ἐξωτερικοῦ δολ. 2.—Τιμὴ ἑκάστου τεύχους δραχ. 2.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Διὰ πᾶσαν παραγγελίαν καὶ ὑπόθεσιν σχετιζομένην μὲ τὸ περιοδικόν μας «ΚΥΨΕΛΗ». ν᾽ ἀπευθύνεσθε: Δ)ίδα Κατίναν Γ. Παπαϊωάννου, Περικλέους 64. ΓΛΥΦΑΔΑ - ΑΤΤΙΚΗΣ